בס"ד

רבקה קהן

Haman's Downfall vs. Pharaoh's Demise:
A Study in Contrasts

The Question and Its Background:

1. אסתר פרק ט

(יג) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִנָּתֵן גַּם מָחָר לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוּשָׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן יִתְלוּ עַל הָעֵץ:

(יד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהַעֲשׂוֹת כֵּן וַתִּנָּתֵן דָּת בְּשׁוּשָׁן וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן תָּלוּ:

(טו) וַיִּקָּהֲלוּ הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוּשָׁן גַּם בְּיוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וַיַּהַרְגוּ בְשׁוּשָׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבַבִּזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם:

(טז) וּשְׁאָר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בִּמְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהֲלוּ וְעָמֹד עַל נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאֹיְבֵיהֶם וְהָרֹג בְּשֹׂנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים אָלֶף וּבַבִּזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם:

(יז) בְּיוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְנוֹחַ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ וְעָשָׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה:

(יח) וְהַיְּהוּדִים וַהַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוּשָׁן נִקְהֲלוּ בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ וְנוֹחַ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ וְעָשָׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה:

(יט) עַל כֵּן הַיְּהוּדִים הַפְּרָזִים הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת עֹשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר שִׂמְחָה וּמִשְׁתֶּה וְיוֹם טוֹב וּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ: פ

2. מגליה י:

רבי יהושע בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: כחוהיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם... כן ישיש להרע אתכם. ומי חדי הקדוש ברוך הוא במפלתן של רשעים? והא כתיב כטב צאת לפני החלוץ ואמרים הודו לה' כי לעולם חסדו, ואמר רבי יוחנן: מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו - לפי שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפלתן של רשעים.ואמר רבי יוחנן: מאי דכתיב לולא קרב זה אל זה כל הלילה - בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקדוש ברוך הוא: מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה? - אמר רבי אלעזר: הוא אינו שש, אבל אחרים משיש. ודיקא נמי, דכתיב כן ישיש ולא כתיב ישוש, שמע מינה.

3. דברים פרק כח

(סג) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׂשׂ יְקֹוָק עֲלֵיכֶם לְהֵיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יָשִׂישׂ יְקֹוָק עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְנִסַּחְתֶּם מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

4. שמות פרק יד

כ) וַיָּבֹא בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הֶעָנָן וְהַחֹשֶׁךְ וַיָּאֶר אֶת הַלָּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלָּיְלָה

5. משלי פרק כד

יז) בִּנְפֹל אויביך אוֹיְבֶךָ אַל תִּשְׂמָח וּבְכָשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ

יח) פֶּן יִרְאֶה יְקֹוָק וְרַע בְּעֵינָיו וְהֵשִׁיב מֵעָלָיו אַפּוֹ

6. משלי פרק יא

(י) בְּטוּב צַדִּיקִים תַּעֲלֹץ קִרְיָה וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה:

7. בית יוסף אורח חיים סימן קצ

כל הימים של חול המועד ושני ימים אחרונים של י"ט קורין ההלל ואין גומרין אותו. כך מפורש בערכין פרק ב' (י.) והתם יהבינן טעמא מאי שנא בחג דאמרינן כל יומא ומאי שנא בפסח דלא אמרינן כל יומא. ושבלי הלקט (סי' קעד סט:) כתב בשם מדרש הרנינו פרשת סוכה שהטעם שאין גומרין ההלל כל ימי הפסח הוא לפי שנטבעו המצריים וכתיב (משלי כד יז) בנפול אויבך אל תשמח.

8. משך חכמה שמות יב:טז

ולדעתי הא דאמר להם עתה דבר של דורות, הוא להורות שלימות מצוותיו יתברך, כי כל העמים בדתותיהן הנימוסיות יעשו יום הנצחון יום מפלת אויבים לחוג חג הנצחון. לא כן בישראל, המה לא ישמחו על מפלת אויביהם, ולא יחוגו בשמחה על זה, וכמו שאמר (משלי כב, יז) "בנפול אויבך אל תשמח (ובהכשלו אל יגל לבך) פן יראה ה' ורע בעיניו, והשיב מעליו אפו", הרי דאדם המעלה אינו שמח בנפול אויבו, משום שהשמחה רע בעיני ה' - הלא הרע בעיני ה' צריך לשנאתו! ולכן לא נזכר בפסח 'חג המצות, כי בו עשה במצרים שפטים', רק "כי הוציא ה' את בני ישראל ממצרים". אבל על מפלת האויבים אין חג ויום טוב לישראל, ולכך על נס חנוכה, אין היום מורה רק על הדלקת שמן זית, וחינוך בית ה' וטהרתו, והשגחת אלקים על עמו בית ישראל בזמן שלא היה נביא וחוזה בישראל. ולכן נעשה ההדלקה על ענין בלתי מפורסם, ההדלקה שמונה ימים בהיכל, משום שהמנהיגים והשרי צבאות היו הכהנים הגדולים החשמונאים, והיתה חוששת ההשגחה שמא יאמרו 'כוחם ועוצם ידם', ובתחבולות מלחמה נצחו, הראתה להם ההשגחה אות ומופת בהיכל, אשר אינו ידוע רק לכוהנים, למען ידעו כי יד אלקים עשה זאת והם מושגחים דרך נס למעלה מן הטבע. וכן בנס פורים לא עשו יום טוב ביום שנתלה המן או ביום שהרגו בשונאיהם, כי זה אין שמחה לפני עמו ישראל, רק היום טוב הוא "בימים אשר נחו מאויביהם" (ע"פ אסתר ט כב), וכמו שהיו צריכים למנוחה, והיו נחשים על דרכם ונהרגו הנחשים, היתכן לשמוח יום שנצחו הנחשים?! כירק השמחה על המנוחה!

Approach #1:

9. דברים פרק כג

(ח) לֹא תְתַעֵב אֲדֹמִי כִּי אָחִיךָ הוּא לֹא תְתַעֵב מִצְרִי כִּי גֵר הָיִיתָ בְאַרְצוֹ:

10. שמות פרק ב

(ט) וַתֹּאמֶר לָהּ בַּת פַּרְעֹה הֵילִיכִי אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה וְהֵינִקִהוּ לִי וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת שְׂכָרֵךְ וַתִּקַּח הָאִשָּׁה הַיֶּלֶד וַתְּנִיקֵהוּ:

(י) וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתְּבִאֵהוּ לְבַת פַּרְעֹה וַיְהִי לָהּ לְבֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתִהוּ:

. . . יח) וַתָּבֹאנָה אֶל רְעוּאֵל אֲבִיהֶן וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ מְהַרְתֶּן בֹּא הַיּוֹם:

(יט) וַתֹּאמַרְנָ אִישׁ מִצְרִי הִצִּילָנוּ מִיַּד הָרֹעִים וְגַם דָּלֹה דָלָה לָנוּ וַיַּשְׁקְ אֶת הַצֹּאן:

(כ) וַיֹּאמֶר אֶל בְּנֹתָיו וְאַיּוֹ לָמָּה זֶּה עֲזַבְתֶּן אֶת הָאִישׁ קְרָאן לוֹ וְיֹאכַל לָחֶם:

(כא) וַיּוֹאֶל מֹשֶׁה לָשֶׁבֶת אֶת הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת צִפֹּרָה בִתּוֹ לְמֹשֶׁה:

(כב) וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ גֵּרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה: פ

11. ספורנו שמות ג:ב

וירא והנה הסנה בוער באש. דולק, וזה דרך חידת הנבואה, שהיה המלאך בתוך הסנה, והאש בוערת בסנה סביב המלאך, להורות שבהיות צדיקי ישראל, שהם מלאכי ה', בתוך הסנה של עם מצרים, שהיו להם סרבים וסלונים. הסנה יבער באש בצרת עשר מכות, אבל לא יכלו באותן הצרות, כמו שהורה באמרו והסנה איננו אכל, שהיה בלתי כלה באש המלהט בו

Approach #2:

12. שמות פרשת בא פרק יב

(כא) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם וְשַׁחֲטוּ הַפָּסַח:
(כב) וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב וּטְבַלְתֶּם בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמַּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בַּסָּף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר:
(כג) וְעָבַר יְקֹוָק לִנְגֹּף אֶת מִצְרַיִם וְרָאָה אֶת הַדָּם עַל הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת וּפָסַח יְקֹוָק עַל הַפֶּתַח וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית לָבֹא אֶל בָּתֶּיכֶם לִנְגֹּף:

13. העמק דבר שמות פרשת שמות פרק א

ותמלא הארץ אתם. אם היה הכוונה ארץ גושן, מהם מיבעי, וכן ת"א מנהון, אבל לשון המקרא אותם, בא ללמד דלא ארץ גושן לבד שהיה מיוחד לישראל ומלאה מישראל לבד, אלא אפילו כל ארץ מצרים שהיה עיקר ישיבת עם מצרים מכל מקום מלאה הארץ את ישראל,ומשמעות אותם עמם, כמש"כ בספר ויקרא י"ז ה' עה"פ וזבחו זבחי שלמים לה' אותם, והיה כל מקום פנוי שמצאו ישראל לקנות ולדור נתישבו שמה. והיינו דכתיב במכת בכורות ופסח ה' על הפתח, הרי שהיו הרבה בתי ישראל בקרב בתי מצרים, והכי איתא בירושלמי פסחים פ"הה"ה והיה קולו הולך בכל ארץ מצרים וכו'. ואע"ג שיבואר להלן ב' כ"ה וג' ז' שפרעה נגש לישראל ולחצם לדור במיצר כדי להשפיל דעתם, מ"מ היה באופן שנשארו בקרב ערי מצרים בין בתיהם. ובא הכתוב להקדים בזה סיבת שנאת מצרים וגזרת המלכות, ומחשבת חשד מה שלא עלה על דעת ישראל, כל זה בא משום שבקשו לצאת מרצון יעקב אביהם שישבו דוקא בארץ גושן, כדי שיהיו בדד ונבדל ממצרים כמש"כ בפ' ויגש [מ"ו ד'], אבל הם לא רצו כן. ובש"ר [פ"א י'] איתא עוד משמת יוסף פסקו מלמול, והוא תמוה מה גרם מיתת יוסף לזה, אלא כמש"כ דכל זמן שהיה יוסף חי לא הניח לעדת ישראל לדור בקרב מצרים, ע"כ שמרו מילה, אבל משמת יוסף וקבעו דירתם גם במצרים כולה, ומש"ה פסקו מלימול שאמרו נהיה כמצרים, דאחר שקבעו דירתם בקרבם מצאו טוב להם להשתוות למצרים ולא יהיו ניכרים שהמה יהודים,ומשום זה ביאר המדרש שהפך ה' לבם לשנוא עמו. וכבר ביארנו בס' בראשית [ט"ו י"ג] עה"פ כי גר יהיה זרעך וגו' אשר היא הסבה שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, בשביל שאין אנו רוצים להיות כגרים ונבדלים מן האומות:

14. בראשית פרשת וירא פרק יט

(יז) וַיְהִי כְהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הִמָּלֵט עַל נַפְשֶׁךָ אַל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ וְאַל תַּעֲמֹד בְּכָל הַכִּכָּר הָהָרָה הִמָּלֵט פֶּן תִּסָּפֶה:
. . .
(כד) וַיקֹוָק הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ מֵאֵת יְקֹוָק מִן הַשָּׁמָיִם:
(כה) וַיַּהֲפֹךְ אֶת הָעָרִים הָאֵל וְאֵת כָּל הַכִּכָּר וְאֵת כָּל יֹשְׁבֵי הָעָרִים וְצֶמַח הָאֲדָמָה:
(כו) וַתַּבֵּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתְּהִי נְצִיב מֶלַח:

Approach #3:

15. שמואל ב פרק יח-פרק יט

כד) וְדָוִד יוֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים וַיֵּלֶךְ הַצֹּפֶה אֶל גַּג הַשַּׁעַר אֶל הַחוֹמָה וַיִּשָּׂא אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ

כה) וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה וַיַּגֵּד לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִם לְבַדּוֹ בְּשׂוֹרָה בְּפִיו וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְקָרֵב

כו) וַיַּרְא הַצֹּפֶה אִישׁ אַחֵר רָץ וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה אֶל הַשֹּׁעֵר וַיֹּאמֶר הִנֵּה אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גַּם זֶה מְבַשֵּׂר

כז) וַיֹּאמֶר הַצֹּפֶה אֲנִי רֹאֶה אֶת מְרוּצַת הָרִאשׁוֹן כִּמְרֻצַת אֲחִימַעַץ בֶּן צָדוֹק וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִישׁ טוֹב זֶה וְאֶל בְּשׂוֹרָה טוֹבָה יָבוֹא

כח) וַיִּקְרָא אֲחִימַעַץ וַיֹּאמֶר אֶל הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ לְאַפָּיו אָרְצָה ס וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְקוָק אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר סִגַּר אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָשְׂאוּ אֶת יָדָם בַּאדֹנִי הַמֶּלֶךְ

כט) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר אֲחִימַעַץ רָאִיתִי הֲהָמוֹן הַגָּדוֹל לִשְׁלֹחַ אֶת עֶבֶד הַמֶּלֶךְ יוֹאָב וְאֶת עַבְדְּךָ וְלֹא יָדַעְתִּי מָה

ל) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ סֹב הִתְיַצֵּב כֹּה וַיִּסֹּב וַיַּעֲמֹד

לא) וְהִנֵּה הַכּוּשִׁי בָּא וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי יִתְבַּשַּׂר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי שָׁפָטְךָ יְקוָק הַיּוֹם מִיַּד כָּל הַקָּמִים עָלֶיךָ: ס

לב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל הַכּוּשִׁי הֲשָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי יִהְיוּ כַנַּעַר אֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וְכֹל אֲשֶׁר קָמוּ עָלֶיךָ לְרָעָה: ס

(א) וַיִּרְגַּז הַמֶּלֶךְ וַיַּעַל עַל עֲלִיַּת הַשַּׁעַר וַיֵּבְךְּ וְכֹה אָמַר בְּלֶכְתּוֹ בְּנִי אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי אַבְשָׁלוֹם מִי יִתֵּן מוּתִי אֲנִי תַחְתֶּיךָ אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי:

Approach #4:

16. אסתר פרק ג

(א) אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדַּל הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶת הָמָן בֶּן הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי וַיְנַשְּׂאֵהוּ וַיָּשֶׂם אֶת כִּסְאוֹ מֵעַל כָּל הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ:

17. אסתר פרק ו

(יג) וַיְסַפֵּר הָמָן לְזֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וּלְכָל אֹהֲבָיו אֵת כָּל אֲשֶׁר קָרָהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְזֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ אִם מִזֶּרַע הַיְּהוּדִים מָרְדֳּכַי אֲשֶׁר הַחִלּוֹתָ לִנְפֹּל לְפָנָיו לֹא תוּכַל לוֹ כִּי נָפוֹל תִּפּוֹל לְפָנָיו:

Approach #5:

18. שמות פרק א

(ט) וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ הִנֵּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ:

(י) הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שֹׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ:

19. שמות פרק ד

(כא) וַיֹּאמֶר יְקוָק אֶל מֹשֶׁה בְּלֶכְתְּךָ לָשׁוּב מִצְרַיְמָה רְאֵה כָּל הַמֹּפְתִים אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְיָדֶךָ וַעֲשִׂיתָם לִפְנֵי פַרְעֹה וַאֲנִי אֲחַזֵּק אֶת לִבּוֹ וְלֹא יְשַׁלַּח אֶת הָעָם:

(כב) וְאָמַרְתָּ אֶל פַּרְעֹה כֹּה אָמַר יְקוָק בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל:

(כג) וָאֹמַר אֵלֶיךָ שַׁלַּח אֶת בְּנִי וְיַעַבְדֵנִי וַתְּמָאֵן לְשַׁלְּחוֹ הִנֵּה אָנֹכִי הֹרֵג אֶת בִּנְךָ בְּכֹרֶךָ:

20. שמות פרק י

(ג) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל פַּרְעֹה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְקֹוָק אֱלֹהֵי הָעִבְרִים עַד מָתַי מָאַנְתָּ לַעֲנֹת מִפָּנָי שַׁלַּח עַמִּי וְיַעַבְדֻנִי:

(ד) כִּי אִם מָאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ אֶת עַמִּי הִנְנִי מֵבִיא מָחָר אַרְבֶּה בִּגְבֻלֶךָ:

(ה) וְכִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ וְלֹא יוּכַל לִרְאֹת אֶת הָאָרֶץ וְאָכַל אֶת יֶתֶר הַפְּלֵטָה הַנִּשְׁאֶרֶת לָכֶם מִן הַבָּרָד וְאָכַל אֶת כָּל הָעֵץ הַצֹּמֵחַ לָכֶם מִן הַשָּׂדֶה:

(ו) וּמָלְאוּ בָתֶּיךָ וּבָתֵּי כָל עֲבָדֶיךָ וּבָתֵּי כָל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא רָאוּ אֲבֹתֶיךָ וַאֲבוֹת אֲבֹתֶיךָ מִיּוֹם הֱיוֹתָם עַל הָאֲדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיִּפֶן וַיֵּצֵא מֵעִם פַּרְעֹה:

(ז) וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי פַרְעֹה אֵלָיו עַד מָתַי יִהְיֶה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ שַׁלַּח אֶת הָאֲנָשִׁים וְיַעַבְדוּ אֶת יְקֹוָק אֱלֹהֵיהֶם הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי אֲבֵדָה מִצְרָיִם:

21. שמות פרק יד

(ה) וַיֻּגַּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיֵּהָפֵךְ לְבַב פַּרְעֹה וַעֲבָדָיו אֶל הָעָם וַיֹּאמְרוּ מַה זֹּאת עָשִׂינוּ כִּי שִׁלַּחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעָבְדֵנוּ:

22. אסתר פרק ג

(ט) אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכָּתֵב לְאַבְּדָם וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כִּכַּר כֶּסֶף אֶשְׁקוֹל עַל יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ:

(י) וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהָמָן בֶּן הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי צֹרֵר הַיְּהוּדִים:

(יא) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמָן הַכֶּסֶף נָתוּן לְךָ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ:

(יב) וַיִּקָּרְאוּ סֹפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכָּתֵב כְּכָל אֲשֶׁר צִוָּה הָמָן אֶל אֲחַשְׁדַּרְפְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶל הַפַּחוֹת אֲשֶׁר עַל מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל שָׂרֵי עַם וָעָם מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ וְעַם וָעָם כִּלְשׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹשׁ נִכְתָּב וְנֶחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ:

(יג) וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים אֶל כָּל מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנַּעַר וְעַד זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לָבוֹז:

(יד) פִּתְשֶׁגֶן הַכְּתָב לְהִנָּתֵן דָּת בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה גָּלוּי לְכָל הָעַמִּים לִהְיוֹת עֲתִדִים לַיּוֹם הַזֶּה:

Another Approach:

23. Rabbi Meir Soloveichik, *The Virtue of Hate (First Things*, February 2003)

The Protestant theologian Harvey Cox, who is married to a Jew, wrote a book on his impressions of Jewish ritual. Cox describes the Jewish holiday of Purim, on which the defeat of Haman is celebrated by the reading of the book of Esther. Enamored with the biblical story, Cox enjoys the tale until the end, where, as noted above, Esther wreaks vengeance upon her enemies. Like Sr. Johanna, he is disturbed by Jewish hatred. It cannot be a coincidence, he argues, that precisely on Purim a Jew by the name of Baruch Goldstein murdered twenty innocent Muslims engaged in prayer in Hebron.

There is something to Cox's remarks. The danger inherent in hatred is that it must be very limited, directed only at the most evil and unrepentant. According to the Talmud, the angels began singing a song of triumph upon the deliverance of the Israelites from Egypt until God

interrupted them: "My creatures are drowning, and you wish to sing a song?" Yet the rabbis also state that God wreaked further vengeance upon Pharoah himself, ordering the sea to spit him out, so that he could return to Egypt alone, without his army. Apparently one must cross some terrible moral boundary in order to be a justified target of God's hatred—and of ours. . .

Another danger inherent in hate is that we may misdirect our odium at institutions in the present because of their past misdeeds. . . .

Yet neither does this mean that hate is always wrong, nor that Esther's actions were unnecessary. The rabbis of the Talmud were bothered by a contradiction: the book of Kings describes Saul as killing every Amalekite, and yet Haman, according to his pedigree in the book of Esther, was an Agagite, a descendant of the Amalekite king. The Talmud offers an instructive solution: after Saul had killed every Amalekite, he experienced a moment of mercy, and wrongly refrained from killing King Agag. This allowed Agag a window of opportunity; he had several minutes before he was killed by the angry Samuel. In those precious moments, Agag engaged in relations with a random woman, and his progeny lived on to threaten the Jews in the future. The message is that hate allows us to keep our guard up, to protect us. When we are facing those who seek nothing but our destruction, our hate reminds us who we are dealing with. When hate is appropriate, then it is not only virtuous, but essential for Jewish well-being.